

Lunds Universitet
Författarskolan
Maria Küchen
2013-01-17

Martin Kvist
FFSK10

Att skriva en roman

om skrivprocess och skrivstil

**Martin Kvist A3
Kandidatuppsats**

VAD ÄR MIN ROMAN 1	3
VAD ÄR MIN ROMAN 2	3
SKRIVPROCESSEN	5
DRAMATISK KURVA	6
RESPONS	7
ETT NAIVT OCH SENTIMENTALT FÖRSÖK	8
STIL OCH GENRE	8
PARALLELLA HISTORIER	9
DIALOG	10
TEMPUS	10
SNABBT ELLER LÅNGSAMT	11
KÄLLHÄNVISNING	14

Vad är min roman 1

I en av essäerna i essäsamlingen *Tänkta världar* (2004) diskuterar Johan Svedjedal böckers längd. En bok kan exempelvis vara tvåhundrafemtio sidor lång, två centimeter tjock eller fyra timmars lästid. Tryckta böcker är tänkta att ett medium för att lagra text. Text i sin tur är bokstäver satta efter varandra, avsedda att förmedla ett verk. Egentligen levereras bokstäverna efter varandra i en lång sträng, men för att göra läsandet behagligt och mer lättillgängligt är strängen uppdelad i rader. Raderna i sin tur är uppdelade på sidor. Att organisera texter på det här sättet är de flesta västerländska läsare är vana vid. Man läser en rad, från höger till vänster och hoppar sedan ned till nästa. Och så fortsätter man, sida efter sida, till det att texten är slut.

Jag har lämnat in femtio sidor, eller tolvtusenetthundrasextionio ord, ur min roman. Texten består av sextiotusenetthundrasextionio tecken. Tiotusen till om blanksteg räknas. Beroende på hur man väljer att se på text har jag också lämnat in ettusensjuhundra rader. I genomsnitt är varje rad tolv centimeter lång. Det blir tjugotusenfyrahundra centimeter, det vill säga ungefär tvåhundra meter. Världsrekordet på tvåhundra meter är tjugoen sekunder och trettiofyra hundradelar. Texten jag har lämnat in är mycket långsammare. Den är i och för sig tänkt att läsas. Inte springas. Anta att varje sida tar en minut att läsa. Då är min inlämnade text femtio minuter lång. Nästan en timme. Jag har tänkt mig att min färdiga roman ska vara ungefär tre gånger så lång. I den här uppsatsen diskuteras hur jag ska ta mig dit.

Vad är min roman 2

Vad min roman handlar om har alltid varit svårt för mig att beskriva. I början av skrivprocessen berodde det förmodligen på att jag inte hade en aning. Jag bara skrev utan någon egentlig tanke på att det skrivna skulle vävas ihop till ett sammanhang och resultera i en färdig roman. Jag skrev för att jag hade kommit in på författarskolan och var tvungen att producera text.

Naturligtvis hade jag någon slags tanke om var eller kanske snarare vart jag ville i början av mitt skrivande. Jag hade en riktning, en möjlig väg att gå. Problemet var bara att vägarna blev flera, multiplicerades, och gjorde alla frågor om vad jag faktiskt höll på med omöjliga att svara på. Jag visste helt enkelt inte.

Men jag fortsatte skriva och till slut tror jag mig vara ganska säker på vad jag gör. Det är fortfarande svårt för mig att berätta vad min roman handlar om. En roman är komplex. Dessutom är jag fast övertygad om att en mottagare av en litterär text, eller vilket annat konstverk som helst, är medskapare till verkets helhet.

Texter kan tolkas på olika sätt. En del menar att antalet tolkningar är lika med antalet uttolkare. En läsare kanske anser att texten är vänsterpolitiskt präglad. En annan tycker den liknar ett konservativt manifest. Samtidigt ser en tredje läsare inga politiska dimensioner överhuvudtaget. Nedan presenterar jag två försök att beskriva vad min roman handlar om.

Försök 1

Min roman handlar om en flicka som blir utsatt för olika typer övergrepp. Den handlar också om en man som arbetar på ett äldreboende. Den här mannens granne är social och trevlig. Det är inte mannen. Romanen handlar om hur deras relation utvecklas. Mannen riskerar också att bli vräkt från sin lägenhet om han inte lyckas betala hyran i tid. För att ha råd måste han sluta köpa sex. Romanen handlar om det och om hur han under sina försök att sluta träffar på flickan som blir utsatt för övergrepp.

Försök 2

Min roman handlar om hur människor i alla kontexter manifesterar makt. På arbetsplatser, i hemmet, på promenadstråk och i väntrummet till tandläkaren går det att identifiera maktstrukturer och olika former av maktmissbruk. Med hjälp av vidriga betraktelser belyser min roman de här övergreppen och får läsaren att fundera kring hur hen bidrar till skapelsen av omvärlden.

Skrivprocessen

Under min tid på författarskolan har jag utvecklat min skrivprocess mycket. Jag har blivit mer strukturerad och medveten, vilket både ger mer motivation och bättre resultat. Nedan kommer jag att utifrån Siv Strömquists (2010) teorier om skrivprocessen diskutera min egen.

Förstadie

Det första stadiet i en skriv process är enligt Strömquist förstadiet. Det här stadiet handlar om stoffsamling och strukturering. Stoffsamling innebär att skribenten samlar information och material för att möjliggöra själva skrivandet. För en författare är det viktigt med research. En berättelse måste vara trovärdig och då går det inte att som författare gissa eller låtsas att man har kunskap om det man skriver. Idag är alla nästan ständigt uppkopplade. Jag har alltid en mobiltelefon i fickan som ger mig tillgång till internet och med den bärbara dator som jag skriver på kan jag i princip överallt koppla upp mig på ett trådlöst nät. Det innebär att researchen på många sätt går att kombinera med det faktiska skrivandet. Jag behöver inte göra min research innan jag skriver, utan kan göra den medan jag skriver. Vill jag till exempel ha reda på vad som krävs för att man ska bli vräkt av Lunds Kommuns Fastighet AB kan jag googla det direkt utan att lämna mitt skrivande för mer än några sekunder. När jag skrev inledningen till den här uppsatsen gjorde jag ungefär på samma sätt. Svedjedals essäsamling står i min bokhylla, men jag kunde snabbt och enkelt leta upp just den essä jag var ute efter på nätet.

Informationen i min inledning och den om Lunds Kommuns Fastighet AB är dock exempel på ren information. Vill man ha en djupare förståelse för något är det bättre att skilja på de stadierna. Om jag till exempel vill ha reda på hur det är att växa upp som barn på 1800-talet kräver det en mer noggrann research. Då gäller det att leta upp mer kvalitativa informationskällor och kanske göra intervjuer med någon historiker eller läsa en massa böcker från den tiden.

Skrivstadie

Enligt Strömquist innebär skrivstadiet själva formulerandet av text.

Författarens tankar ska överföras till skrift. För att mitt skrivande ska fungera bäst måste jag vara strukturerad och disciplinerad. Det fungerar bäst om jag går upp och börjar skriva klockan sju. Vid tio tar jag en paus och elva fortsätter jag till ett. Varje timme är indelad i fyrtiofem minuters skrivande och en kvarts bensträckare. Den här metoden gör mig mest effektiv. Tidigare har jag försökt skriva på kvällen, men då får jag inget gjort. Jag har också försökt sätta upp kvantitativa mål, exempelvis ettusen ord om dagen, men det funkar inte heller.

Efterstadie

Efterstadiet innebär enligt Strömquist bearbetning och korrekturläsning. Det som hittills skrivits går från utkast till färdigt material. I det här stadiet är det läge att kritiskt granska et man skrivit för att hitta luckor i storyn, dåliga meningsuppbyggnader eller passager som borde tas bort.

Jag går ofta tillbaka i min text. Läser om och skriver om. Bearbetning och granskning av den skrivna texten sker för mig kontinuerligt. Det kan handla om att se till så att skiljetecken är på rätt plats och att alla ord är rättstavade, men också om ordval och meningsnivå. Skrivandet är en process och under hela den processen går jag tillbaka och ändrar meningarnas längd eller byter ut ord för att språket ska få en bättre rytm och mer likartad stil.

De här tre stadierna av skrivandet överlappar varandra och integreras i det som är min skrivprocess. Ibland kan något av stadierna vara mer påtagligt än de andra.

Dramatisk kurva

Oavsett vilket stadie jag befinner mig och oavsett vilket som är mest dominant för tillfället försöker jag tänka på den dramatiska kurvan. En klassisk berättarmodell består av en början, ett mitt och ett slut. De här tre delarna är sedan indelade i andra, mindre delar. Berättelsen börjar med ett anslag där

läsaren får bakgrundsinformation om några av de viktigaste karaktärerna. Skådeplatsen, alltså var berättelsen utspelar sig, avslöjas också. Absolut viktigast i det här läget är att presentera den konflikt som ska driva storyn framåt. Det är viktigt att läsaren blir intresserad och vill läsa vidare. Efter anslaget och inledningen fördjupas berättelsen, karaktärerna och konflikten presenteras djupare. Sedan höjs tempot och konflikten trappas upp. Tillslut nås berättelsens klimax där konflikten avgörs. När konflikten är löst rundas berättelsen av och berättelsens premiss infrias.

Respons

Olof Lagercrantz (1985) diskuterar i *Om konsten att läsa och skriva* vad läsning är. En del böcker förmår läsaren endast läsa korta stycken ur åt gången, medan andra böcker kan sträckläsas på några timmar. Lagercrantz nämner en tysk forskare, Wolfgang Iser, som menar att läsandet är en arena där författaren och läsaren tillsammans uppför ett skådespel. Inte bara författaren är kreativ, utan läsaren också. Han nämner också Joseph Conrad, som menade att femtio procent av en bok är skriven av läsaren.

Responsen är därför viktig för det jag skriver. I responsen har jag fått ledtrådar om hur det jag skrivit uppfattats och tolkats av flera vana läsare. Det har hänt att jag ändrat riktning på min berättelse på grund av vad som diskuterats på textsamtalen. Ett exempel är att jag ändrade ålder på en karaktär när en responsgivare uppfattade hennes ålder som äldre än vad jag haft för avsikt. I skrivandets stund har jag återigen ändrat tillbaka åldern, men det visar hur mycket responsen påverkar mig. Framförallt har responsen fått mig motiverad till att skriva mer och experimentera med mitt skrivande.

Det är samma sak med den individuella handledningen. Att en van läsare går igenom ens text och sedan reagerar på den är givande. Även om det inte alltid råder konsensus mellan mig som författare, handledare eller andra som läser min text, så är deras reaktioner på texten motiverande och det som många

gångar får mig att utvecklas som skrivande. Om de sen tycker att jag är en usel författare, eller helt briljant, spelar mindre roll. Något har de i alla fall tyckt.

Ett naivt och sentimentalt försök

Ohran Pamuk (2012) beskriver i sin bok *En naiv och sentimental prosaist* Friedrich Schillers syn på naiva, spontana poeter å ena sidan och sentimentala, reflekterande och moderna poeter å andra sidan. Det verkar finnas dels författare som skriver på impuls eller plötslig inspiration. Sen finns det också de som skriver strukturerat, genomtänkt och enligt någon form av plan. Pamuk hävdar i sin bok att han, och de flesta andra författare, förmodligen är en blandning av de här två ytterligheterna. Jag måste hålla med. Min skrivprocess ser ofta ut så att jag sätter mig ner och skriver på infall. Små, korta fragment, idéer och meningar som jag tycker är bra. De behöver inte alltid hänga ihop med det jag tidigare skrivit, men består av sådant som jag för stunden tycker är bra och passande för min roman. En timme senare kan jag sätta mig och på ett ordnat sätt gå igenom det jag tidigare skrev. Jag stryker, lägger till, flyttar runt och ordnar så att texten får en greppbar helhet.

Stil och genre

Det är svårt att genredefiniera utan att skapa fler frågetecken och mer förvirring. Egentligen tycker jag att projekt är tillräckligt för att beskriva det jag gör. Eller möjligtvis roman. Om jag ändå gör ett försök så vill jag placera min roman närmast Pulp eller Film noir. "Pulp fiction" är en benämning på böcker eller tidningar av billig papperskvalitet. Genren har gjorts berömd av filmen "Pulp fiction" samt av författaren Charles Bukowskis roman "Pulp", som är en slags hyllning till den här typen av litteratur. På svenska ligger genren nära vad som brukar kallas kioskroman och ofta gränsar böckerna till science fiction, deckare, erotik eller thriller. Böcker inom genren anses ofta vara okultiverade, vulgära och billiga, vilket har gett många av dem kultstatus.

Film noir är egentligen en subgenrer inom thrillerfilmen. Filmer inom genren består av svartvita kriminalfilmer från fyrtio- och femtiotalet. De kännetecknas av cyniska och mörka skådeplatser fyllda av falskspel, korruption, moralisk tvetydighet och mord.

Jag skriver varken en tydlig thriller, en kriminalroman, science fiction eller erotik, men jag vill att texten i min berättelse ska vara skitig, rå, avskalad och okultiverad, vilket är ett kännetecken för Pulp. Den värld som porträtteras är cynisk, dystert och full av lögnar och falskspel och påminner en aning om den svartvita värld som framställs i svartvita filmer från fyrtiotalet.

Parallella historier

Genom romanen löper två historier som integreras i varandra. En av trådarna beskriver huvudkaraktärerna Alex och Hilda och deras förhållande. Den andra beskriver Viktor, hans jobb och problem med vänner, familj och bostad. Jag försöker dra paralleller mellan Hildas uppenbart utsatta situation och Alex maktmissbruk med olika typer av utsatthet och makthantering i den vardag som Viktor upplever. För att berättelsen ska vara trovärdig är det väsentligt att strukturen fungerar och relationen mellan de båda spåren överensstämmer.

Ett problem kan vara att få tidsperspektivet att stämma. I början av skrivprocessen märkte jag att det ibland blev så att det var vinter hos Hilda, men sommar hos Viktor. En vecka gick hos Hilda, ett halvår hos Viktor. Ett måhända banalt problem, men konsekvenserna av det blir stora. På samma sätt kunde vädret variera i de båda historierna trots att allt utspelar sig i princip på samma plats. För att skapa struktur och stringens behöver jag alltså förutom att arbeta med textens stil också arbeta mycket med att få regnet att falla och solen att skina vid samma tid och på samma plats.

Dialog

Dialog är ett viktigt verktyg för att gestalta karaktärer och berättelse. I min roman använder jag framförallt av direkt anföring. Direkt anföring bidrar till den filmiska eller sceniska känsla jag vill komma åt. Jag har valt bort att markera replikerna med talstreck eller citationstecken, vilket gör att dialogerna måste genomarbetas och göras tydliga för att undvika att läsaren missförstår texten. Ett sätt att göra det tydligt vad som är replik och vem som uttrycker den är att sätta ut anföringsverb. Jag använder anförings verbet ”säger” överallt.

Vi sitter väl i vardagsrummet? säger Sofia.

Det icke-existerande. Ett rum knappt större än hallen, men tv:n står där. Alltså ett vardagsrum. Viktor tänker att det inte är hans sak att avgöra var de ska dricka kaffe.

Det blir väl bra, säger han.

Tittar in i köket. Sofia håller kaffe på en termos. Bredvid står en korg med bullar. Färgade gröna av pistage. Hon vänder sig om mot honom.

Du kan gå in och sätta dig, säger hon.

Viktor står kvar.

Ska jag bära i något? säger han.

Sofia ser sig omkring. Sätter pekfingret mot munnen. Pekar sedan mot staplade koppar i olika färger.

Ta med varsin kopp, säger hon.

Att välja bort markering av repliker med hjälp av talstreck eller citationstecken och endast använda sig av anförings verbet ”säger” är ett medvetet stilistiskt val. Det är ett försök att göra texten mer ren och få upp tempot. Jag vill att läsaren ska fokusera på andra saker än anföringstecken. ”Säger” är dessutom neutralt och inte särskilt värdeladdat, vilket ökar möjligheterna för läsaren att själv tolka den situation som gestaltas utan att jag som författare kommer och stör med verb efter verb.

Tempus

Jag skriver i presens, alltså det tempus som uttrycker vad som händer just nu. Ordet presens betyder närvarande och just närvaro är något jag eftersträvar med

min text. Jag vill att läsaren ska vara närvarande och så mycket som möjligt använda sina egna erfarenheter i tolkningen av det som händer i romanen. Presens bidrar till det direkta och det filmiska. Jag visar upp något pulpigt, något film noir, en svartvit, skitig film och jag vill att läsaren ska vara den som färglägger.

Snabbt eller långsamt

Texten består till stor del av korta meningar. Korta meningar skulle kunna höja tempot av en text, men det kräver att det som står i texten är tydligt och rakt. Min text är ofta fragmentarisk. Det gör att läsaren, trots de korta meningarna, tvingas sakta ner och koncentrera sig. Jag vill inte att läsaren ska haka upp sig, men jag vill att hen är eftertänksam. Jag försöker också variera meningslängden för att skapa en bättre rytm.

Tio över sju. Lite sällskap några dörrar bort. Viktor möter blicken i spegeln. Ångrar accepterandet av inbjudan. Ögonen är svullna. Hyn rödfläckig. Sängen tre meter ifrån honom är varm och mjuk. Täcket där är fluffigare är moln. Fönstrens dåliga isolering har släppt in kvällskylan och linoleumgolvet har sett till att den stannat.

Svenskan är ett V2-språk vilket betyder att predikats verbet för det mesta kommer på andra plats bland leden i en sats. Ofta väljer jag bort predikatet och låter verbet stå först. Det bidrar till textens mystik och råhet. Som synes i citatet nedan försöker jag precis som med meningslängden variera mig.

Det är ingen fara, säger han. Den kan inte skada dig.

Han tar ett grepp om hennes arm. Drar henne till sig.

Ingen fara alls, säger han.

Höjer högerfoten. Djuret vibrerar. Yrvaket. Huvudet tätt intill kroppen. Med Hildas hand i sin krossar han djuret under foten. Det piper när det mosas. Det gnäller när det krasar.

Hilda börjar gråta.

Stora delar av min text består av fragment som måste utvecklas för att göra historien mer förståelig. Dock är jag noga med att inte utveckla fragmenten för mycket. Jag har en ambition att med texten som verktyg tillsammans med läsaren skapa berättelsen. Därför jobbar jag mycket med antydningar eller indikationer på vad som kan ha hänt. Det är upp till läsaren att dra slutsatserna.

Hilda öppnar munnen. Det är stilla nu. Tar några sekunder innan människor reagerar. Någon springer fram. Någon ringer efter ambulans. Bilens förare har öppnat dörren, men sitter kvar. Hilda ser vinden leka med löven. Dra upp dem i spiraler. Flaggorna på sjukhustaket rör sig.

En man med barnvagn har stannat bredvid henne. Han ser på henne. Släpper taget om vagnen. Går mot Hilda.

Lilla vän, säger han

Hilda ser upp mot sjukhuset. Alex är där. Plåster.

Vänta, säger han.

Men hon väntar inte.

Jag vill att min text ska vara obehaglig att läsa, men i textsamtalen har det kommit fram att många tolkar in mer obehagliga saker än vad som varit min avsikt. Läsarens förmåga att tolka är något jag vill ta till vara på. Stephen King (2001) skriver i sin bok *Att skriva – en hantverkares memoarer* att det är onödigt att alltför detaljerat beskriva en karaktär som exempelvis är skolans nörd. Alla som har gått i skolan har en egen bild av hur en nörd ser ut och King menar att berättelsen mår bäst om läsaren får behålla den bilden. På samma sätt har de allra flesta människor, som på något sätt har en relation till en liten flicka, en uppfattning om vad det värsta som kan hända den flickan är. För att få läsarna att känna obehag behöver jag, i egenskap av författare, inte ge läsarna några av mina egna värsta mardrömmar. De har tillräckligt många själva. Det jag hellre vill göra är att hjälpa dem komma ihåg och därmed komma åt mer obehagligare känslor än jag annars skulle göra.

Olof Lagercrantz diskuterar ett liknande fenomen i sin bok *Om konsten att läsa och skriva*. En del läsare uppfattar ansikten hos karaktärer som blanka spadar.

Andra kan se kroppsdrag, kläder, hållning, men inte själva ansiktet. En tredje hoppar över alla former av beskrivningar av karaktärens utseende eller försöker glömma bort dem så fort som möjligt. Det är svårt att skapa en enhetlig bild av en karaktär, men känslan av en karaktär är lättare att förmedla.

Avslutning

För att skriva klart min roman måste jag arbeta på det sätt som fungerar bäst för mig. Det innebär att jag måste anamma ett tämligen strikt schema och hålla mig till det. Om jag tar mig tid, sitter ner och skriver några timmar om dagen, så kommer romanen att skriva klart sig själv. Mitt sätt att arbeta har fungerat för mig förut och kommer att fungera i fortsättningen.

När jag har skrivit så pass mycket att jag tycker mig ha tillräckligt mycket text ska jag fokusera på att göra berättelsen så enhetlig och sammanhängd som möjligt. Jag tror att det kommer att innebära en del jobb med omläsning, omskrivning och korrektur, men efter att ha försökt få klart själva textmassan ser jag fram emot det jobbet.

Källhänvisning

King, Stephen (2001) *Att skriva: en hantverkares memoarer* Malmö: Bra böcker

Lagercrantz, Olof (1985) *Om konsten att läsa och skriva* Avesta: Wahlström och Widstrand

Pamuk, Orhan (2012) *En naiv och sentimental prosaist* Stockholm: Nordstedt

Strömquist, Siv (2010) *Skrivboken. Skrivprocess och skrivstrategier* Malmö:

Gleerups utbildning AB

Svedjedal, Johan (2004) *Tänkta världar* Avesta: Wahlström och Widstrand